

Situația prizonierilor cu condamnări pe viață

*Extras din al 25-lea Raport General,
publicat în 2016*

Remarci preliminare

67. În al 11-lea Raport General privind activitățile sale în anul 2000, CPT a analizat pe scurt problema prizonierilor cu condamnări pe viață și pe termen lung. Comitetul și-a exprimat îngrijorarea în special pentru faptul că acești prizonieri nu au în general condiții materiale adecvate, activități și contact uman, și că sunt adesea supuși unor restricții speciale, care pot conduce la exacerbarea efectelor dăunătoare ale încarcerării lor pe termen lung. Comitetul consideră că a venit timpul pentru revizuirea situației prizonierilor cu condamnări pe viață din Europa, bazându-se pe experiența acumulată de-a lungul vizitelor din ultimii 15 ani și luând de asemenea în considerare dezvoltările la nivel european și universal, în special Recomandarea Rec (2003) 23 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind tratamentul aplicat de administrația penitenciarelor prizonierilor cu condamnări pe viață și pe termen lung.¹

Condamnări pe viață

68. Pentru CPT, o condamnare pe viață reprezintă o sentință pe durată nedeterminată impusă de un tribunal imediat după condamnarea pentru o infracțiune penală, care necesită ținerea în închisoare a prizonierului, fie pentru restul vieții sale naturale, fie până la liberarea în urma unui proces judiciar, cvasi-judiciar, executiv sau administrativ, care consideră că prizonierul nu mai reprezintă un risc pentru populație. Perioada minimă care trebuie efectuată înainte ca un prizonier să beneficieze pentru întâia oară de o liberare condiționată diferă de la țară la țară, cele mai mici fiind de 12 ani (e.g. Danemarca și Finlanda) și de 15 ani (e.g. Austria, Belgia, Germania și Elveția), iar cea mai mare fiind de 40 de ani (e.g. Turcia, în cazul unor infracțiuni multiple evidente). Majoritatea țărilor care impun condamnări pe viață au o perioadă minimă între 20 și 30 de ani. În jurisdicțiile Regatului Unit, perioada minimă de închisoare este decisă de judecător la momentul sentinței; legea nu prevede o perioadă minimă absolută în această privință. Alte câteva țări (e.g. Bulgaria, Lituania, Malta, Olanda și, pentru anumite infracțiuni, Ungaria, Slovacia și Turcia) nu au un sistem de liberare condiționată pentru prizonierii condamnați pe viață, astfel încât pe viață poate însemna chiar pe viață (vezi de asemenea paragraful 73). Pe de altă parte, este demn de menționat că un număr de state membre ale Consiliului Europei nu au în legislație pedeapsa cu închisoare pe viață.² În schimb, pentru cele mai grave infracțiuni, au pedepse pe termen lung, cuprinse de obicei între 20 și 40 de ani.

¹ Vezi de asemenea Regulamentul Penitenciarelor Europene (2006) și Regulile Minime Standard privind Tratatul Prizonierilor ale Națiunilor Unite, recent revizuite (*Nelson Mandela Rules* - 2015).

² De exemplu Andora, Bosnia și Herțegovina, Croația, Muntenegru, Portugalia, San Marino, Serbia, Slovenia și Spania. În plus, pedepsele cu închisoarea pe viață nu au fost niciodată impuse în practică în Islanda și Lihtenstein.

Istoria conceptului de închisoare pe viață

69. De-a lungul istoriei, închisoarea pe viață a fost legată intrinsec de pedeapsa cu moartea și a devenit treptat o pedeapsă alternativă pentru cele mai grave infracțiuni. Totuși, scopul inițial al acestei substituiri nu a fost să ușureze situația persoanei condamnate. Dimpotrivă, în concepția medievală, care s-a păstrat mai multe secole, închisoarea pe viață, combinată cu muncă silnică și izolare, ar fi văzută de infractori drept o pedeapsă mai grea decât pedeapsa cu moartea. În aceeași ordine de idei, unul dintre argumentele pentru reținerea pedepsei cu moartea era chiar faptul că închisoarea pe viață împreună cu munca silnică ar fi atât de rele că ar provoca mai multă suferință individului în cauză și ar fi mai crude decât pedeapsa capitală. Din perspectiva actuală, concepția că persoanele care execută o pedeapsă de închisoare pe viață (sau orice altă pedeapsă, de fapt) ar trebui să fie pedepsite suplimentar printr-o duritate specială a condițiilor din închisoare nu poate fi acceptată. Cu toate acestea, o astfel de concepție este încă adânc înrădăcinată în opinia publică din diferite țări europene.

Conceptul de închisoare pe viață a fost introdus în anii 1990 în mai multe state membre ale Consiliului Europei, urmare a ratificării Protocolului 6 al Convenției europene privind drepturile omului, prin care era abolită pedeapsa cu moartea. Ultima execuție dintr-o țară membră a Consiliului Europei a avut loc în 1997 și, începând cu 2013, Europa a devenit o zonă legislativă liberă de pedeapsa cu moartea (cu excepția Belarus-ului).³ Totuși, în multe țări se considera că populația va sprijini abolirea pedepsei cu moartea numai dacă aceasta va fi înlocuită cu o pedeapsă suficient de mare. În consecință, persoanelor condamnate la moarte li s-a comutat sentința în închisoare pe viață, dar se pare că implementarea acestei pedepse nu a fost plănuită în mod detaliat. În același timp, în timpul celor 25 de ani de existență a CPT, a existat o creștere însemnată a numărului de condamnări la închisoare pe viață. Aceasta pare să fie îndeosebi rezultatul a doi factori, abolirea ori suspendarea pedepsei cu moartea în toată Europa și politicile de sancționare privind infracțiunile grave în cadrul statelor membre. Ultimele statistici disponibile⁴ arată un total de circa 27 000 de prizonieri condamnați pe viață în țările membre ale Consiliului Europei în 2014. Pe baza unei mostre de 22 de țări în care datele relevante sunt disponibile pentru o perioadă mai lungă, numărul prizonierilor condamnați pe viață a crescut cu 66% din 2004 până în 2014. Mai mult, în 2014 existau circa 7 500 de prizonieri ținuti în detenție pe durată nedeterminată pe motiv de securitate sau protecție publică în diferite state membre ale Consiliului Europei (în special în Regatul Unit (Anglia și Țara Galilor), Germania, Italia și Elveția).

70. În anii 1990, fostele țări comuniste din Europa centrală și de est specificau o perioadă de încarcerare de la 20 la 35 de ani ca limită minimă pentru toate pedepsele comutate și noile condamnări pe viață, fără ca vreun factor individual să fie luat în considerare până ce nu va trece această perioadă. Tot astfel, multe țări nu au reușit să creeze regimuri croite pe situația individuală a fiecărui prizonier condamnat pe viață. Mai degrabă toți acești prizonieri erau considerați „periculoși” și necesitând un control strict permanent. Acum, după 20-25 de ani, cum unii dintre ei se apropie de momentul când pot să ceară liberarea condiționată, se observă că s-a făcut prea puțin pentru a li se da acestor prizonieri o speranță reală de a reveni în societate. Într-adevăr, perioade lungi de maltratare, de restrângere severă a dreptului de a menține relația cu familia și prietenii de afară și o totală lipsă de pregătire în scopul liberării ori de planificare a reintegrării pot periclita în mod serios abilitatea prizonierilor de a funcționa în comunitatea exterioară.

Unele dintre țările mai sus menționate au recunoscut necesitatea pregătirii pentru liberare a prizonierilor condamnați pe viață. Aceste țări, împreună cu cele care au abolit mult mai devreme pedeapsa cu moartea, au stabilit măsuri judiciare, cvasi-judiciare, administrative ori executive care

³ Un moratoriu a fost introdus în Federația Rusă.

⁴ Statisticile penale Anuale ale Consiliului Europei (SPACE) 2004.8 și 2014.7.

să ia în considerare liberarea prizonierilor condamnați pe viață pe baze individuale. Au fost stabilite regimuri care să ofere individual educație și muncă. În plus, contactele cu lumea exterioară, în special cu familia, unde era posibil, au fost încurajate, iar agenții publice și de caritate din afară s-au implicat în sprijinirea lor, pe măsură ce perioada executării pedepsei se scurge. Toate acestea ajută atât la păstrarea „umanității” lor pe timpul sentinței, cât și la pregătirea lor pentru liberare. Abordarea prizonierilor condamnați pe viață prezintă provocări serioase pentru administrația penitenciarelor, care trebuie să mențină o atmosferă pozitivă, în special în prima decadă a unei condamnări pe viață, dar și pe măsură ce unii dintre acești prizonieri îmbătrânesc. Experiența acestor țări furnizează o importantă sursă de cunoaștere în propunerea de tehnici de menținere a respectului pentru drepturile prizonierilor care execută pedepse pe perioadă nedeterminată, chiar dacă simplul fapt al duratei nedeterminate, indiferent cât va dura pedeapsa, crează presiuni psihologice speciale pentru prizonieri.

Observațiile CPT în timpul vizitelor

71. CPT a vizitat un număr mare de închisori din toată Europa, unde existau prizonieri condamnați pe viață. Condițiile în care erau ținuti acești prizonieri difereau în mod semnificativ de la o închisoare la alta. În multe țări, prizonierii condamnați pe viață erau ținuti laolaltă cu alți prizonieri și beneficiau de aceleași drepturi în ce privește regimul (activități lucrative, educative și recreative) și de contact cu lumea exterioară la fel ca alți prizonieri.

Totuși, într-un număr de țări – inclusiv Armenia, Azerbaijan, Bulgaria, Federația Rusă, Georgia, Letonia, Moldova, România, Turcia (numai prizonierii cu pedeapsă agravată pe viață) și Ucraina⁵ – prizonierii condamnați pe viață erau ținuti de regulă separați de alți prizonieri. În mai multe țări CPT a observat de asemenea că prizonierii condamnați pe viață erau supuși la un regim foarte împovăraător și la măsuri de securitate draconice. De exemplu, prizonierii pe viață erau închiși în celulele lor (singuri sau perechi) timp de 23 de ore pe zi, nu aveau voie să se asocieze nici măcar cu alți prizonieri pe viață din alte celule (inclusiv în timpul exercițiilor în aer liber), nu aveau voie să lucreze în afara celulelor și nu li se ofereau niciun fel de activități cu sens. Mai mult, în câteva țări, prizonierii condamnați pe viață erau puși adesea în cătușe ori percheziționați dezbrăcați total de câte ori părăseau celula. În unele închisori, prizonierii în cauză erau în plus însoțiți de doi gardieni și un câine de pază în timpul deplasărilor în afara celulei.

În plus, în câteva închisori vizitate, prizonierii erau supuși unor reguli anacronice, al căror singur scop era să-i pedepsească și să-i umilească (e.g. interzicerea statului în pat în timpul zilei, obligația de a spune pe de rost articolul din codul penal în baza căruia fuseseră condamnați de fiecare dată când un ofițer deschidea ușa celulei, obligația de a purta o uniformă de o culoare diferită, etc.). În concepția CPT, aceste practici au un caracter umilitor și inuman și sunt inacceptabile.

Este de asemenea demn de menționat că, în unele țări, dreptul prizonierilor condamnați pe viață de a avea contacte cu lumea exterioară (în special în privința vizitelor) era foarte limitat și cu mult mai scăzut față de ceilalți prizonieri.

72. În unele dintre țările sus-menționate, autoritățile penitenciarelor au luat măsuri în ultimii ani pentru a ușura condițiile de detenție ale prizonierilor pe viață, în special prin a le oferi de lucru și alte activități adecvate (inclusiv asociere cu alți prizonieri condamnați pe viață) și prin urmărirea unei abordări mai individualizate privind impunerea măsurilor de securitate. Totuși rămân multe de

⁵ În unele țări (e.g. Republica Cehă, Lituania și Republica Slovacă), prizonierii condamnați pe viață trebuie să execute o anumită perioadă (între 10 și 15 ani) într-o unitate separată înainte de a fi transferați într-o unitate de detenție obișnuită, unde se pot asocia cu prizonieri care execută altfel de condamnări.

făcut pentru ca situația să devină satisfăcătoare. Din păcate, politica privind executarea sentințelor este încă bazată adesea pe prezumția că prizonierii condamnați pe viață sunt prin definiție deosebit de periculoși și că regimul aplicat acestor prizonieri trebuie de asemenea, într-un fel sau altul, să aibă un caracter punitiv.

CPT dorește să accentueze încă o dată că nu există justificare pentru încătușarea ori percheziționarea sistematică a prizonierilor, cu atât mai mult cu cât acestea sunt aplicate într-un mediu deja securizat. De asemenea, Comitetul a repetat de mai multe ori că folosirea câinilor de pază în interiorul zonei de detenție este inacceptabilă. În această privință, Comitetul dorește să accentueze că experiența din diferitele țări europene a arătat că *prizonierii condamnați pe viață nu sunt neapărat mai periculoși decât alți prizonieri* (vezi și paragraful 76). În plus, prizonierii pe viață – ca toți ceilalți prizonieri, de fapt – *sunt trimiși la închisoare ca pedeapsă, nu ca să primească pedeapsă*.

„Pe viață înseamnă chiar pe viață”

73. După cum s-a menționat mai sus, în mai multe state membre ale Consiliului Europei, o persoană poate fi condamnată la închisoare pe viață fără a avea vreo perspectivă de liberare condiționată. Acest lucru este cunoscut drept „condamnare pe viață fără drept de apel”. CPT a criticat principiul însuși al acestor sentințe în mai multe rapoarte ale vizitelor, exprimându-și serioase rezerve asupra faptului că o persoană condamnată la închisoare pe viață este considerată definitiv ca periculoasă și este privată de orice speranță de liberare condiționată (doar pe motiv de compasiune sau prin iertare). Comitetul afirmă că a încarcera o persoană pe viață, fără vreo perspectivă reală de liberare este, în opinia sa, inuman. Este de asemenea demn de menționat că și persoanele condamnate de Curtea Penală Internațională (ori de tribunale speciale internaționale) pentru cele mai grave infracțiuni, precum genocidul, crime de război și crime împotriva umanității pot în principiu să beneficieze într-o anumită fază de liberare (timpurie) condiționată.

Într-adevăr, CPT consideră că o sentință care nu oferă posibilitatea liberării exclude una dintre justificările esențiale ale încarcerării, posibilitatea reabilitării. Dacă pedeapsa și protecția publică sunt elemente importante ale unei sentințe cu închisoarea, eliminarea din start a oricărei speranțe de reabilitare și de întoarcere în comunitate îi dezumanizează efectiv pe prizonieri. Aceasta nu înseamnă că toți prizonierii condamnați pe viață trebuie să fie eliberați, mai devreme sau mai târziu; protecția publică este o chestiune crucială. Totuși, toate aceste sentințe trebuie să fie supuse, la o dată sau alta, unei revizuiri adecvate, bazate pe obiective individualizate, definite la începutul sentinței și revizuite regulat după aceea. Aceasta nu ar aduce numai speranță prizonierului, ci și un scop care să motiveze un comportament pozitiv. I-ar ajuta astfel și pe administratorii penitenciarelor să se descurce cu indivizi care altfel nu ar avea nicio speranță și nimic de pierdut.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a examinat în ultimii ani un număr de cazuri în care tribunalele din diferite țări au impus pedeapsa pe viață fără posibilitatea liberării timpurii sau condiționate și unde, dincolo de motivele de compasiune ori circumstanțele excepționale, o pedeapsă pe viață însemna că era aplicată pe viață. Cea mai cunoscută hotărâre a Curții de până acum, exprimată de Marea Cameră în cauza *Vinter și alții v. Regatul Unit*,⁶ afirmă că nu este compatibil cu demnitatea umană, și de aceea contrar Articolului 3 din Convenția Europeană privind Drepturile Omului, ca un stat să priveze o persoană de libertate fără a-i da cel puțin șansa ca într-o zi să-și recâștige acea libertate.

⁶ Vezi *Vinter and Others v. the United Kingdom* [GC], numerele 66069/09, 130/10 și 3896/10, 9 iulie 2013.

Trei consecințe importante pot fi desprinse din jurisprudența existentă a Curții. *Legislația* statelor membre trebuie să prevadă de acum înainte o perioadă din cursul executării pedepsei când va exista o *posibilitate* de revizuire a sentinței. În plus, statele membre trebuie să stabilească o *procedură* prin care sentința să fie revizuită. În sfârșit, detenția trebuie organizată astfel încât să le permită prizonierilor condamnați pe viață să *evolueze către reabilitarea lor*.

Obiectivele și principiile de bază pentru tratamentul prizonierilor condamnați pe viață

74. În concepția CPT, obiectivele și principiile pentru tratamentul prizonierilor condamnați pe viață, enunțate de Comitetul de Miniștri în recomandarea Rec (2003) 23 privind gestionarea de către administrația închisorilor a prizonierilor pe viață și a altor prizonieri pe termen lung, rămâne cel mai pertinent și mai complet document de referință pentru acest grup de prizonieri. În rezumat, aceste principii sunt:

- *principiul individualizării*: fiecare sentință pe viață trebuie să se bazeze pe un plan individual, croit pe necesitățile și riscurile prizonierului;
- *principiul normalizării*: prizonierii condamnați pe viață trebuie, ca toți ceilalți prizonieri, să fie supuși numai la restricțiile necesare pentru un program de ordine și siguranță;
- *principiul responsabilității*: prizonierilor pe viață trebuie să li se ofere ocazii să-și exercite reponsabilitatea personală în viața de zi cu zi din închisoare, inclusiv în planificarea sentinței;
- *principiul securității și siguranței*: trebuie făcută o deosebire clară între pericolul pe care îl reprezintă prizonierii pe viață pentru comunitatea externă și pericolul pe care ei îl reprezintă pentru alți prizonieri și persoane care lucrează în închisoare ori sunt doar în vizită;
- *principiul non-segregării*: prizonierii pe viață nu trebuie separați doar pe motivul sentinței lor, ci trebuie să li se permită să se asocieze cu alți prizonieri pe baza evaluării riscului, care să ia în considerare toți factorii relevanți;
- *principiul progresiei*: prizonierii pe viață trebuie încurajați și ajutați pe parcursul derulării sentinței să acceadă la condiții și regimuri îmbunătățite pe baza purtării individuale și cooperării la realizarea programelor împreună cu personalul închisorii și cu ceilalți prizonieri.

Stabilirea acestor principii în practică

75. Închisorile trebuie să fie sigure, securizate și ordonate, spre binele tuturor celor implicați. Deoarece încarcerarea, în special pentru o perioadă necunoscută, este în sine dăunătoare pentru aproape toate ființele umane, trebuie luate măsuri pentru minimalizarea daunelor. O metodă importantă de a realiza acest lucru în cazul prizonierilor condamnați pe viață este să li se precizeze o dată clară a primei revizuirii pentru o posibilă liberare și un program conceput pentru fiecare în parte, care să ofere o serie reală de intervenții ce conduc spre acea dată. Bineînțeles, acest program va necesita revizuirii regulate, dar obiectivul său trebuie să fie acela de a-l angaja pe prizonier în derularea lui, oferindu-i etape de dezvoltare și reacții asupra performanțelor. Ca urmare, un astfel de program trebuie să asigure ca tuturor prizonierilor pe viață să li se dea șansa de a se ocupa de toate aspectele situației lor înainte de data primei revizuirii. Aceasta trebuie să atragă de asemenea un anumit timp petrecut în condiții mai puțin securizate, în special în permisiile în cadrul comunității spre sfârșitul perioadei, pentru a asigura că planul de management al riscurilor și al nevoilor va funcționa în afara unui mediu de detenție. Continuitatea acomodării în comunitate este crucială pentru o reintegrare adecvată, iar planul pentru aceasta trebuie stabilit cu mult înainte de data liberării.

Individualizarea

76. Întâmpinarea acestor principii necesită individualizarea planificării sentinței. CPT pornește de la faptul, bazat pe propria experiență cât și pe cea a multor administrații ale penitenciarelor, că prizonierii condamnați pe viață nu sunt neapărat mai periculoși decât alți prizonieri (vezi și paragraful 72); mulți dintre ei au un interes pe termen lung într-un mediu stabil și lipsit de conflicte. Tot astfel, cei care la începutul sentinței sunt văzuți ca periculoși, pot deveni mult mai puțin periculoși, nu doar odată cu trecerea timpului unei sentințe lungi, dar și datorită unor intervenții cu un scop special și unui tratament uman. După impunerea sentinței cu închisoare pe viață, individualizarea trebuie să continue prin procesul de planificare a sentinței, bazat pe o evaluare a situației individuale. Aceasta necesită o evaluare preliminară prelungită, condusă de preferință într-un loc special, cu personal corespunzător, sub forma unor ofițeri experimentați și instruiți special, psihologi, educatori și asistenți sociali. Trebuie implicat de asemenea un psihiatru, acolo unde sunt indicații ale unei posibile tulburări mentale. Sarcina acestei echipe, care lucrează în colaborare cu prizonierul, este de a ajunge la o înțelegere pe cât de completă posibil a situației prizonierului, atât într-un mediu de detenție cât și în comunitate, și a nevoilor pe care le are prizonierul pentru intervenții speciale, care să-i facă șederea în închisoare cât mai aptă de a-i satisface necesitățile identificate și a-l pregăti pentru liberare. Trebuie să se facă uz de instrumente de evaluare acreditate pentru risc și necesități, suplimentate de opinii profesionale.⁷ Proiectul rezultat în urma analizei, care trebuie împărtășit pe cât posibil și prizonierului, devine un document sursă pentru toate persoanele care lucrează cu prizonierul. Trebuie revizuit în mod regulat, cu feedback oferit prizonierului.

Implementarea planului sentinței

77. *Principiile directe în implementarea planului sentinței sunt foarte asemănătoare celor pentru ceilalți prizonieri.* Prizonierii nu trebuie să fie supuși niciunei restricții care nu este necesară pentru menținerea ordinii, securității și disciplinei în cadrul închisorii. În special, nivelul securității aplicat pentru fiecare individ trebuie să fie proporțional cu riscul pe care îl prezintă acesta. Natura infracțiunii este numai unul dintre factorii pentru evaluarea sa. În principiu, *impunerea regimului de detenție al prizonierilor condamnați pe viață trebuie să revină autorităților penitenciarului și să fie întotdeauna bazat pe o evaluare individuală a situației prizonierului, nu să fie rezultatul automat al tipului de sentință impusă* (asta însemnând că nu judecătorul care dă sentința trebuie să determine regimul).

78. De asemenea, cu excepția etapei de evaluare, *prizonierii condamnați pe viață nu trebuie să fie ținuti din principiu separați de ceilalți prizonieri*, deși este în regulă ca prizonierii condamnați pe termen lung să fie ținuti separat de cei condamnați pe termen scurt. Întinderea sentinței nu are neapărat legătură cu nivelul de risc ce poate fi reprezentat de prizonierii pe viață în cadrul închisorii, iar principiul normalizării cere ca prizonierii pe viață să se poată cel puțin asocia cu alți prizonieri pe termen lung care au o dată de liberare predeterminată.

⁷ Vezi Recomandarea Rec (2014) 3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind infractorii periculoși.

Concentrarea prizonierilor condamnați pe viață într-o închisoare specializată conduce de asemenea în mod necesar la ținerea departe de familii și în afara contactelor a multor astfel de prizonieri. O sentință pe viață va pune oricum multă presiune pe aceste relații; prin plasarea unui prizonier la o distanță semnificativă de casă se reduce posibilitatea de a menține ceea ce reprezintă un element crucial în promovarea resocializării. În plus, nu trebuie impuse niciun fel de restricții suplimentare pentru prizonierii pe viață în comparație cu alți prizonieri în privința posibilității lor de a menține contactul cu familiile și alte persoane apropiate. În special în primii ani de prizonierat, restricțiile impuse acestor contacte pot întrerupe sau chiar distruge astfel de relații. Este de asemenea important ca prizonierii condamnați pe viață să aibă un acces real în mod cât se poate de regulat la vizite, convorbiri telefonice, scrisori, ziare, radio și televizor, pentru a menține contactul cu lumea exterioară.

79. Prizonierii condamnați pe viață trebuie să aibă *acces la un regim de activități cât se poate de plin*, și în mod normal în asociere cu alți prizonieri. Munca, educația, sportul, activitățile culturale și hobby-urile nu numai că ajută la trecerea timpului, dar sunt și cruciale în promovarea bunăstării sociale și a sănătății mentale, împărțind abilități transferabile care se vor dovedi folositoare în timpul și după partea custodială a sentinței. Implicarea prizonierilor în aceste activități, în plus față de participarea lor în intervenții în cazul unui comportament ofensator, reprezintă un factor semnificativ în evaluarea continuă a performanțelor fiecărei persoane. Ele permit personalului de toate gradele să-i înțeleagă mai bine pe prizonieri și să emită judecăți bazate pe informații directe privind timpul optim pentru fiecare prizonier de a merge mai departe prin etapele regimului de detenție și de a fi încredințat cu condiții de securitate mai puțin drastice. Posibilitatea unei astfel de progresii este crucială, atât pentru conducerea închisorii cât și pentru prizonier. Ea îl motivează și îl recompensează pe prizonier, furnizând repere de control într-o lume altfel nedeterminată, și asigură o relație mai profundă între personalul evaluator și prizonier, ceea ce contribuie la o *securitate dinamică*.

Într-adevăr, implementarea eficientă a securității dinamice trebuie să aibă o contribuție esențială la procesul evaluării momentului când prizonierului i se va putea permite accesul în siguranță în cadrul comunității, la început sub forma unor scurte învoiri cu escortă, trecând apoi la învoiri peste noapte fără escortă și în cele din urmă la liberarea condiționată în comunitate. Personalul bine instruit va dobândi o înțelegere de profunzime a individului, pe care o poate împărtăși cu organismele de decizie și cu cei care vor prelua răspunderea supravegherii și sprijinului individului în comunitate. Multe sisteme existente nu folosesc personalul în mod adecvat, în special personalul de securitate de bază, care de obicei petrece cel mai mult timp cu prizonierii. Aceștia sunt adesea descurajați - ori li se interzice - să ajungă să-i cunoască pe prizonieri și astfel se pierde o bună ocazie de a dezvolta relații pozitive între personal și prizonieri. Astfel de relații, în cadrul unor parametri adecvați, nu numai că sporesc securitatea, dar pot și ajuta la motivarea prizonierilor de a coopera cu regimul stabilit și de a oferi personalului o experiență mult mai pozitivă de activitate în cadrul închisorii decât o capătă un gardian care doar încuie ușile celulelor. Desigur, aceasta necesită o selectare corespunzătoare a personalului, instruire, supraveghere și sprijin din partea celorlalți profesioniști din sistem. Dar beneficiile, așa cum au fost ele experimentate de statele membre și observate de CPT, sunt evidente.

80. Există fără îndoială unii prizonieri condamnați pe viață care sunt foarte periculoși. Totuși, abordarea trebuie să fie aceeași ca pentru ceilalți prizonieri și include: evaluări detaliate a situației individuale a prizonierilor în cauză; gestionarea riscului cu planuri care să se adreseze necesităților individuale și să reducă probabilitatea de recidivă pe termen lung, în același timp cu acordarea nivelului necesar de protecție pentru ceilalți; revizuri regulate a măsurilor de securitate. Obiectivul, ca în cazul tuturor prizonierilor periculoși, ar fi să se reducă nivelul de pericolozitate prin intervenții corespunzătoare și să se întoarcă prizonierii la o circulație normală pe cât de curând posibil.

Concluzie

81. CPT solicită statelor membre să-și revizuiască tratamentul față de prizonierii condamnați pe viață, pentru a se asigura că acesta corespunde riscului individual pe care ei îl reprezintă, atât în custodie cât și în comunitatea exterioară, și nu doar ca răspuns la sentința ce le-a fost impusă. În special, statele în cauză trebuie să ia măsuri pentru abolirea obligației legale de a-i ține pe prizonierii condamnați pe viață separat de alți prizonieri (pe termen lung) și să renunțe la folosirea sistematică a măsurilor de securitate precum folosirea cătușelor în cadrul închisorii.

82. În plus, trebuie făcute toate eforturile posibile de a le oferi prizonierilor condamnați pe viață un regim croit pe necesitățile lor și de a-i ajuta să reducă nivelul de risc pe care îl reprezintă, de a minimiza daunele pe care sentințele nedeterminate le provoacă în mod necesar, de a-i păstra în contact cu lumea exterioară, și de a le oferi posibilitatea să fie redați comunității, asigurând garantarea în siguranță a acestei liberări, cel puțin în marea majoritate a cazurilor. În acest scop, trebuie să se pună în practică proceduri care să permită revizuirea sentinței. Bineînțeles, a avea o posibilitate pur formală de a cere liberarea după o anumită perioadă de timp nu este suficient; statele membre trebuie să ia măsuri, în principal prin felul în care sunt tratați prizonierii condamnați pe viață, ca această posibilitate să fie reală și efectivă.